ילקוט שמעוני על נ"ך — צפניה

דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי בן גדליה. אמר עולא כל ששמו ושם אביו מפורש בנביאים בידוע שהוא נביא בן נביא, שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא, כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע שהוא מירושלים. במתניתא תנא כל ששמעשיו סתומים ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם לשבח כגון דבר ה' אשר היה אל צפניה בן כושי וגו' בידוע שהוא צדיק בן צדיק, וכל שמעשיו סתומים ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם לגנאי כגון ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל בן נתניה בידוע שהוא רשע בן רשע (כתוב במלכים ברמז רצ"ב): צפניה אחד משלשה נביאים שנתנבאו באותו הדור, ירמיה, צפניה, וחולדה הנביאה, ירמיה היה מתנבא בשוקים, צפניה בתוך בתי כנסיות ובתי מדרשות, וחולדה אצל הנשים, ואעפ"כ ולא שמעו ולא הטו את אזנם: אסף אסף כל מעל פני האדמה. שאל פילוסוף אחד את ר"ג כתוב אחד אומר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא מפני מה מתקנא בעובדיה ואינו מתקנא בה, אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו בן אחד והיה אותו הבן מגדל כלב ומעלה לו שם על שם אביו, וכשהיה נבע היה נשבע בחיי הכלב אביו, כששמע המלך על הבן הוא כועס או על הכלב הוי אומר על הבן הוא כועס, אמר ליה כלב אתה קורא אותה והלא יש בה ממש, אמר ליה מה ראית, אמר ליה פעם אחת נפלה דליקה בעירנו ונשרפה כל העיר כלה ובית ע"א לא נשרפה, א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שסרחה עליו מדינה כשהוא עושה מלחמה עם החיים עושה או עם המתים עושה הוי אומר עם החיים, א"ל כלב אתה קורא אותה ומת אתה קורא אותה אם כן יאבדנה מן העולם, א"ל אלו לדבר שאין העולם צריך לו היו עובדים הרי הוא מבטלה, הרי הם עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ומזלות ולאפיקים ולגאיות, וכן הוא אומר אסף אסף כל מעל פני האדמה וגו' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים, וכי מפני שהרשעים נכשלים בו יאבדם מן העולם והלא לאדם הם עובדים דכתיב והכרתי את האדם מעל פני האדמה. ד"א והמכשלות את הרשעים. הם הכשילו את הרשעים כד הוה צייד עופא וא"ל זיל אישתמן ואזל ואישתמן ואתי. א"ר אלעזר אם לא נכחד קימנו ויתרם אכלה אש שהיו רואים בלורית של זהב נתכית באש אבד הקב"ה את ממונם שלא יאמרו ממוננו הוא צריך: ופקדתי על כל הדולג על המפתן. תמן כתיב על כן לא ידרכו כהני דגון על המפתן, ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק שהחמירו ישראל בע"א יותר מאומות העולם:

והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות. בנרות ולא לאור החמה ולא לאור הלבנה שאין מבערין את החמץ בהם, כך עתיד הקב"ה לעשות אינו מפשפש את ירושלים אלא בנרות לבער משם ע"א ולעקור משם יצר הרע, אמרו לו ישראל בש"ע אימתי אתה עושה כך, אמר להם משאעשה מה שכתוב למעלה והיה (בעת) [ביום] ההוא וגו' קול צעקה משער הדגים, זו עכו שהיא נתונה בחיק של הדגים, ויללה מן המשנה זו לוד שהיא משנה לירושלים, ושבר גדול מהגבעות זו צפורי שהיא נתונה בגבעה, הלילו יושבי המכתש זו טבריא שעמוקה כמכתש הזה. אמר הקב"ה עשיתי את הדין בארבעה מקומות הללו מה שעשו בהם עובדי אלילים, באותה שעה אחפש את ירושלים בנרות. דבר אחר אחפש את ירושלים בנרות א"ר אחא לא תהא קורא בסמך אלא בשי"ן, אחפש אמר הקב"ה מוצאי אני אותה לחירות כשם שהכתבתי בתורה וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו ואני הכיתי את שתי עיניהם של בני שנאמר כי נסך ה' עליהם רוח תרדמה ויעצם את עיניהם אינו בדין שיצאו לחפשי. א"ר ברכיה הכתבתי בתורה שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי, אמרו ישראל רבון העולמים הלא כל הפרוקופי שלנו שתחפפש את ירושלים בנרות היכן הוא הבטחת הנביאים לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם, והיה לך ה' לאור עולם, קומי אורי כי בא אורך. אמר להם הקב"ה לא מה שאתם סבורים אלא כשם שהראיתי לזכריה ראיתי והנה מנורת זהב כלה זו כנסת ישראל כלך יפה רעיתי, וכן הראה למשה ועשית מנורת זהב טהור זו כנסת ישראל, ירכה זה הנשיא, וקנה זה אב ב"ד, גביעיה אלו החכמים, כפתוריה אלו התלמידים, ופרחיה אלו התינוקות, ממנה יהיו כלך יפה רעיתי ומום אין בך: בקשו את ה' כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף

ה'. ר' אמי כי הוה מטי להאי קרא בכי בקשו ענוה וגו' אמר כולי האי ואולי. אר"ל באשר משפטו שם פעלו (בשמואל ברמז קנד). הוי יושבי הבל הים גוי כרתים. א"ר חנן נעשה בכרכי הים מה שלא נעשה בדור המבול שנאמר הוי יושבי חבל הים גוי כרתים, גוי (א) שהוא ראוי ליכרת, באיזה זכות הם עומדים בזכות גוי אחד וירא שמים אחד שהיו מעמידין בכל שנה שהקב"ה מקבל מידם. גוי כרתים, ר' לוי פתר לה לשבח גוי שכרת ברית כד"א כורת הברית. שמעתי חרפת מואב, אתה מוצא כיון שגרמו העונות ונכנסו אויבים לירושלים נכנסו עמהם עמונים ומואבים ונכנסו לבית קדש הקדשים ונטלו הכרובים והיו מחזירים אותם בכל חוצות ירושלים, והיו אומרים לא היו ישראל אומרים אין אנו עובדים ע"א ראו מה הם עושים, הה"ד יען כי אמר מואב הנה ככל הגוים בית יהודה, באותה שעה אמר הקב"ה כי מואב כסדום תהיה: הזאת לכם עליזה מי יעץ זאת על צר המעטירה, א"ר אלעזר כל צור שכתוב בתורה מלא בצור מדינה הכתוב מדבר, חסר בעיר חייבת הכתוב מדבר, המעטירה ר' אבא בר כהנא אמר הקיפוה כעטרה: הוי מוראה ונגאלה העיר היונה, הוי מפני האומה שנתתי אימתה על כל העולם, אימתי נגאלה אתה מוצא כשנגאתו ישראל ממצרים נפל אימתן על העולם כולו שנאמר שמעו עמים ירגזון וגו' אז נבהלו אלופי אדום וגו' תפול עליהם אימתה ופחד. העיר היונה אומה שציינתי אותה במצות ובמעשים טובים כיונה ואחר כל השבח הזה לא שמעה בקול כלה דלא שמע בקול מה היא לאו שוטיתא היא, א"ר ראובן לשון יוני הוא שכן קורין לשוטיתא מורה. הוי מוראה הוי מן קדם שוטיתא, ונגאלה על ידי שהיו מרחיקין עצמם מדבר תורה ויגואלומן הכהונה. העיר היונה לא היה לה ללמוד מן עיר של יונה נינוה נביא אחד שלחתי לה ושמעו בקולי ויאמינו אנשי נינוה וזו כמה נביאים שלחתי לה השכם ושלוח ולא שמעו בקולי: הכרתי גוים נשמו פנותם וגו'. א"ר אלעזר אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם מבלי עובר, וכתיב אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. אתה מוצא כשחטאו ישראל ובקש הקב"ה להגלותם, אמר הקב"ה אם אני מגלה את ישראל תחלה עכשו נעשו חרפה וקלון לכל האומרות, מה עשה הביא לסנחריב על כל האומות והגלה אותם שנאמר ותמצא כקן ידי, וכתיב ואסיר גבולות עמים, מאר הקב"ה יהיו ישראל רואים שהגליתי עובדי אלילים ויעשו ויעשו תשובה שנאמר הכרתי גוים נשמו פנותם, כיון שלא עשו תשובה מיד גלו, וכן אתה מוצא ונתתי נגע צרעת בבית, למה העצים והאבנים לוקים, כדי שיראו הבעלים ויעשו תשובה: לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד. אמר הקב"ה שבועה היא לפני שכל מי שיחכה למלכותי אני בעצמי מעיד בו לטובה, שנאמר לכן חכו לי נאם ה' ליום קומי לעד אלו אבלי ציון שהשפילו את רוחם ושמעו את חרפתם ושתקו ולא החזיקו טובה לעצמם. ד"א ליום קומי לעד, ביום קומי להעיד במשיח ששקולה זכותו כנגד פמליא שלי וכי [אחר] כל המדות הללו לא תחכו לי, אמר להם הקב"ה שכרכם כפול, כי עם בציון ישב בירושלים חנון וגו' שנתן לכם שכר התורה, יחנך שאוכלים ימות המשיח, כשמעתו ענך לעולם הבא בזכות המשיח שנתעכב כל אותם השנים: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' לעבדו, אמר ליה קיסר לרבי תנחומא תא נהוי כלנו עמא חד דכתיב כי אז אהפוך וגו'. א"ל לחיי מיהו אנן דמהלינן לא מצינן דנהוי כוותייכו, אתון מהולו והוו כוותין, אמר ליה מימר שפיר קאמרת מיהו כל דזכי למלכא לישדיוה לביבר, שדיוה לביבר לא אכלוהו, א"ל ההוא אפיקורוס הא דלא אכלוהו משום דלא כפיין, שדיוה לדידה ואכלוהו. א"ר יוסי כי אז אהפוך אל עמים מלמד שכל האומות יהיו גרים גרורים לעתיד לבא, אמר ליה אביי ודילמא מע"א הוא דהדרי בהו, א"ל לעבדו שכם אחד כתיב, לשעבר כתיב הבה נרדה ונבלה שם שפתם וכתיב בלע ה' פלג לשונם, אבל לעתיד לבא אהפוך אל עמים שפה ברורה: הסיר ה' משפטיך פנה איבך. א"ר פפא אי בטלי יהירי בטלי אמנושי, בטלי דייני בטלי גזירפטי. אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סגיך ואסירה כל בדיליך, אי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב הסיר ה' משפטיך פנה אויבך: נוגי ממועד אספתי ממך, אמר רבי אלעזר בן עזריה כל המתפלל שחרית אחר ארבע שעות לרבי יהודה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד, מאי משמע דהאי נוגי לישנא דתברא הוא, כדמתרגם רב יוסף תברא על תברא אייתי על שונאי הן דישראל על דאוחרו זימני מועדיא די בירושלם, רב נחמן בר יצחק אמר מהכא בתולותיה נוגות והיא מר לה: